

Latvijas Republikas un Ukrainas līgums

Publicēts: 01.11.2020.

Latvijas Republikas un Ukrainas līguma piemērošana

1999.gada 11.jūnijā stājās spēkā [Latvijas Republikas un Ukrainas līgums par sadarbību sociālās drošības jomā](#) Līgums regulē personas sociālo apdrošināšanu, ja tā dodas strādāt uz otru valsti, tiesības uz atsevišķiem pabalstiem, kā, piemēram, bezdarbnieka pabalstu vai sociālā nodrošinājuma pabalstu. Tomēr visvairāk līgums ietekmē pensiju jomu. Līgums regulē personas sociālo apdrošināšanu, ja tā dodas strādāt uz otru valsti, tiesības uz atsevišķiem pabalstiem, kā, piemēram, bezdarbnieka pabalstu vai sociālā nodrošinājuma pabalstu. Tomēr visvairāk līgums ietekmē pensiju jomu.

Līgums attiecas uz Latvijas un Ukrainas pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuriem ir uzkrāts apdrošināšanas stāžs saskaņā ar abu vai vienas līgumslēdzēja valsts tiesību aktiem.

Katra valsts apdrošināšanas stāžu nosaka saskaņā ar saviem tiesību aktiem un pensiju piešķir tikai par savu apdrošināšanas stāžu. Tomēr jāievēro īpašie nosacījumi apdrošināšanas stāža noteikšanā par periodu līdz 1991.gada 1.janvārim. Līgums paredz, ka par darba un darbam pielīdzinātajiem periodiem, kas uzkrāti Latvijas vai Ukrainas teritorijā līdz 1991.gada 1.janvārim pensiju piešķir tā puse, kurā ir personas dzīves vieta pensijas pieprasīšanas brīdī. Savukārt par darba un darbam pielīdzinātajiem periodiem pēc 1991.gada 1.janvāra pensiju nodrošina tā puse, kuras teritorijā periods ir uzkrāts.

Tiesības saņemt Ukrainas pensiju

Latvijā dzīvojošās personas var pieprasīt Ukrainas vecuma pensiju, ja tās ir sasniegušas Ukrainā noteikto pensijas vecumu, vai arī var saņemt invaliditātes, izdienas un apgādnieka zaudējuma pensiju par Ukrainas apdrošināšanas stāžu, ja pastāv pensijas piešķiršanai nepieciešamie nosacījumi.

Lai Latvijas iedzīvotājs pieprasītu pensiju par Ukrainas apdrošināšanas periodiem (pēc 01.01.1991.), personai jāvēršas Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) nodaļā un jāiesniedz pensijas pieprasījums, dokumenti, kas apliecina darba un tam pielīdzinātos periodus Ukrainas teritorijā, kā arī citi dokumenti, kas nepieciešami konkrētā pensijas veida piešķiršanai. Saņemtais pieprasījums un dokumenti tiks nosūtīti Ukrainas kompetentajai institūcijai izskatīšanai, kas pieņems attiecīgo lēmumu. Ja personai apdrošināšanas stāžs Ukrainā ir mazāks, nekā to paredz Ukrainas nacionālās tiesību normas, tad tiesību noteikšanā uz Ukrainas pensiju izmantos arī Latvijas apdrošināšanas periodus. Tomēr pensiju aprēķinās tikai par Ukrainas apdrošināšanas periodiem.

Ja Ukrainas apdrošināšanas periods (pēc 01.01.1991.) ir mazāks par vienu gadu, tad gan nevar pretendēt uz Ukrainas pensiju.

Ja tiks piešķirta Ukrainas pensija, tā tiks izmaksāta ar VSAA starpniecību vienu reizi ceturksnī. Pieprasījumā personai jānorāda savs konta numurs LR kredītiestādē vai Pasta norēķinu sistēmas konta numurs, kur pārskaitīt pensiju.

Tiesības saņemt Latvijas Republikas pensiju

Latvijā dzīvojošās personas var pieprasīt Latvijas vecuma pensiju, ja tās ir sasniegušas Latvijā noteikto pensijas vecumu, vai arī var saņemt invaliditātes, izdienas un apgādnieka zaudējuma pensiju par Latvijas apdrošināšanas periodiem, ja pastāv pensijas piešķiršanai nepieciešamie nosacījumi.

Saskaņā ar līguma nosacījumiem Latvijā dzīvojošās personas Latvijas apdrošināšanas stāžu veido arī darba un tam pielīdzinātie

periodi Ukrainā (līdz 01.01.1991.). Ja Latvijas apdrošināšanas stāžs ir pietiekams, lai tiesības uz Latvijas pensiju rastos, ņemot vērā tikai šo stāžu, un ir izpildīti arī pārējie pensijas piešķiršanai nepieciešamie nosacījumi, tad tiks piešķirta pensija. Turklāt, piešķirot Latvijas pensiju, tiks ievērots nosacījums, ka par šiem periodiem jau nav piešķirta citas valsts pensija.

Savukārt, ja Latvijas apdrošināšanas stāžs ir nepietiekams, lai piešķirtu Latvijas pensiju, tad tiesību noteikšanā var izmantot apdrošināšanas periodu summēšanu, proti, ņemt vērā arī Ukrainas apdrošināšanas periodus (pēc 01.01.1991.), ja tos ir apstiprinājusi Ukrainas kompetentā institūcija. Latvijas pensiju aprēķinās tikai par Latvijas apdrošināšanas periodiem.

Ja Latvijas apdrošināšanas periods ir mazāks par vienu gadu, tad gan nevar pretendēt uz Latvijas pensiju.

Nosakot Latvijas apdrošināšanas stāžu Latvijā dzīvojošai personai, gadījumos, kad Ukrainas apdrošināšanas periods (pēc 01.01.1991.) ir mazāks par vienu gadu un Ukrainas kompetentā institūcija to ir apstiprinājusi, tad to iekļauj Latvijas apdrošināšanas stāžā, par kuru piešķir Latvijas pensiju.

Latvijas pensiju var pieprasīt arī Ukrainas iedzīvotāji, ja viņiem ir uzkrāti darba un tam pielīdzinātie periodi Latvijas teritorijā un par tiem nav piešķirta Ukrainas pensija vai citas valsts pensija. Ukrainas iedzīvotājam pensijas pieprasījums un dokumenti par apdrošināšanas stāžu pēc 1991.gada 1.janvārim jāiesniedz Ukrainas kompetentajā institūcijā, kura tos nosūtīs VSAA izvērtēšanai. Ja personai būs tiesības uz Latvijas pensiju, to izmaksās vienu reizi ceturksnī ar Ukrainas kompetentās institūcijas starpniecību, kura to pārskaitīs uz personas kontu Ukrainas kredītiestādē.

Pensijas izmaksa sakarā ar dzīves vietas maiņu

Līguma nosacījumi paredz, ka pensiju saņēmējam, pēc izbraukšanas uz pastāvīgu dzīvi Ukrainā ir turpināma Latvijas pensijas izmaksa ar Ukrainas kompetentās institūcijas starpniecību. Lai saņemtu pensiju Ukrainā, pensijas saņēmējam pirms izbraukšanas ārpus Latvijas jāiesniedz VSAA nodaļā pieprasījums par Latvijas pensijas izmaksu Ukrainā. Ierodoties jaunajā dzīvesvietā, personai jādeklarējas un jāvēršas institūcijā ar iesniegumu, kurā jānorāda jaunā dzīvesvietas adrese un savs konta numurs Ukrainas kredītiestādē, uz kuru pārskaitīt Latvijas pensiju. Tomēr Ukrainā dzīvojošām personām nav tiesības saņemt līdz 2011.gada 31.decembrim piešķirto piemaksu pie Latvijas vecuma vai invaliditātes pensijas par apdrošināšanas stāžu līdz 1995.gada 31.decembrim, tādēļ, mainot pastāvīgo dzīves vietu, piemaksas izmaksa tiks pārtraukta.

Ja Ukrainas pensijas saņēmējs pārcelsies uz patstāvīgu dzīvi Latvijā, tad Ukrainas kompetentā institūcija ar VSAA starpniecību arī turpinās izmaksāt piešķirto pensiju.

Tiesību aktu piemērošana

Līgums nosaka, ka vispārējā gadījumā uz personu attiecas tās valsts tiesību akti un sociālās apdrošināšanas iemaksas jāveic tajā valstī, kuras teritorijā persona strādā kā darba ņēmējs vai veic darbību kā pašnodarbināta persona, neatkarīgi no viņas pastāvīgās dzīves vietas.

Savukārt uz pašnodarbinātajiem, kuri veic darbību abu pušu teritorijās, attiecinā dzīvesvietas valsts tiesību aktus.

Līgumā paredzēti atsevišķi nosacījumi dažādām personu kategorijām– diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību darbiniekiem, valsts ierēdņiem, jūras kuģu apkalpes locekļiem un transporta uzņēmumos nodarbinātajiem.

Iestādes var vienoties par izņēmumiem par atsevišķām personām vai strādājošo kategorijām.

Darbinieku nosūtīšana

Uz personām, kuras nodarbinātas vienas valsts teritorijas uzņēmumā un kuras šis uzņēmums ir nosūtījis veikt darbu šī uzņēmuma labā otras valsts teritorijā, turpina attiekties pirmās valsts tiesību akti, ar nosacījumu, ka nosūtījuma ilgums nepārsniedz 2 gadus.

Līdz ar to, ja Latvijas darba devējs ir nosūtījis savu darbinieku veikt darbu uz Ukrainu un nosūtījuma ilgums nepārsniedz 2 gadus, tad darbinieks var palikt sociāli apdrošināts Latvijā un darba devējam par viņu jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas Latvijā.

Darbinieka nosūtīšanas gadījumā VSAA izsniedz izziņu (sertifikātu) par piemērojamajiem tiesību aktiem, kas apliecina, ka uz darbinieku attiecas Latvijas tiesību akti un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas ir veicamas Latvijā. Lai saņemtu sertifikātu, darba devējam/darbiniekam jāiesniedz VSAA iesniegums *iesniegums sociāli apdrošināmās personas statusa saglabāšanai Latvijā, strādājot valstī, ar kuru noslēgts starpvalstu līgums*.

Ģimenes pabalsti

Līgums tiek piemērots attiecībā uz šādiem pabalstiem:

bērna piedzimšanas pabalstu;

bērna kopšanas pabalstu;

bērna invalīda kopšanas pabalstu;

ģimenes valsts pabalstu.

Līgums nosaka, ka bērna kopšanas pabalsts un bērna piedzimšanas pabalsts tiek maksāts saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras tiesību normas uz māti attiecas bērna piedzimšanas brīdī. Savukārt ģimenes valsts pabalsts tiek maksāts saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras teritorijā ir bērna faktiskā dzīvesvieta.

Līdz ar to tiesības uz minētajiem ģimenes pabalstiem tiek noteiktas saskaņā ar Līgumu un Latvija tiesību aktiem - Valsts sociālo pabalstu likumu.

Ievērojot minētās tiesību normas, tiesības saņemt ģimenes valsts pabalstu ir arī tiem Latvijā dzīvojošiem Ukrainas pilsoņiem, kuriem Latvijā ir izsniegta termiņuzturēšanās atļauja un kuru bērni dzīvo Latvijā.

Savukārt, ja uz māti, kura ir Ukrainas pilsone un kurai Latvijā ir izsniegta termiņuzturēšanās atļauja, bērna piedzimšanas brīdī attiecas Latvijas tiesību akti (piemēram, sakarā ar nodarbinātību Latvijā), ir tiesības saņemt bērna piedzimšanas pabalstu, bērna kopšanas pabalstu, kā arī bērna invalīda kopšanas pabalstu.

Bezdarbnieka pabalsts

Līguma nosacījumi paredz, ka tiesību noteikšanai uz bezdarbnieka pabalstu, var tikt summēti Latvijā un Ukrainā uzkrātie apdrošināšanas periodi, kuri laika ziņā nepārklājas.

Līdz ar to, ja persona [likuma](#) "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" 5.panta pirmajā vai otrajā daļā noteiktajā 16 mēnešu periodā ir bijusi apdrošināta Latvijā mazāk kā 12 mēnešus, un minētajā 16 mēnešu periodā viņa ir bijusi nodarbināta arī Ukrainā, tad, nosakot personas tiesības uz bezdarbnieka pabalstu, var tikt ņemti vērā arī Ukrainas apdrošināšanas periodi.

Lai varētu tikt piemēroti summēšanas noteikumi, nepieciešams apliecinājums no Ukrainas kompetentās iestādes par apdrošināšanas periodiem šajā valstī. Saraksti ar Ukrainas kompetento iestādi veic VSAA Starptautisko pakalpojumu nodaļa.

Slimības, maternitātes un paternitātes pabalsti

Saskaņā ar Līguma nosacījumiem slimības, maternitātes un paternitātes pabalstus piešķir un izmaksā saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā persona ir sociāli apdrošināta.

Ja persona strādā un ir sociāli apdrošināta Latvijā, tad slimības, maternitātes un paternitātes pabalsti tiek piešķirti un izmaksāti

saskaņā ar likumu „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu”.

Līgums paredz, ka tiesību noteikšanai uz slimības, maternitātes un paternitātes pabalstiem, tiek ņemti vērā gan Latvijā, gan Ukrainā uzkrātie apdrošināšanas periodi, kuri laika ziņā nepārklājas.

Līdz ar to gadījumos, kad personai nav [likuma](#) „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” 4.panta pirmajā daļā noteiktais apdrošināšanas stāžs, kas nepieciešams, lai varētu tikt piešķirts slimības, maternitātes vai paternitātes pabalsts, bet likumā noteiktajā periodā persona ir strādājusi Ukrainā, tad, nosakot šīs personas tiesības uz minētajiem pabalstiem, var tikt ņemts vērā Ukrainas apdrošināšanas stāžs.

Lai varētu tikt piemēroti summēšanas noteikumi, nepieciešams apliecinājums no Ukrainas kompetentās iestādes par apdrošināšanas periodiem šajā valstī. Saraksti ar Ukrainas kompetento iestādi veic VSAA Starptautisko pakalpojumu nodaļa.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts

Līgums paredz, ka tiesību noteikšanai uz Latvijas sociālā nodrošinājuma pabalsta saņemšanu tiem Ukrainas pilsoņiem, kuri Latvijā nepārtraukti ir nodzīvojuši pēdējos 12 mēnešus, kopējā 60 mēnešu pastāvīgās dzīvošanas periodā tiek ieskaitīti Ukrainā pastāvīgi nodzīvotie periodi.

Līdz ar to personām, uz kurām attiecas Līgums, lai izpildītu Valsts sociālo pabalstu likuma 4.panta piektās daļas 1.punkta prasību (*invaliditātes vai vecuma gadījumā valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu piešķir personām, kuras Latvijas Republikā nodzīvojušas kopumā ne mazāk kā 60 mēnešus, no tiem pēdējos 12 mēnešus nepārtraukti*), tiesību noteikšanai uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, 60 mēnešu periodā ieskaita arī Ukrainas teritorijā dzīvoto periodu, ja pēdējie 12 mēneši ir nodzīvoti Latvijā.

<https://www.vsaa.gov.lv/lv/latvijas-republikas-un-ukrainas-ligums>